

Θανάσης Κ. Παππάς
αρχιτέκτων

Θεσσαλονίκη Μάρτιος 2007

Εκδήλωση Δημοτικής Παράταξης Αμπελοκήπων: "ΓΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ"

Κυριακή 18 Μαρτίου 2007

Δημοτικό Θέατρο Αμπελοκήπων

Εισήγηση με θέμα:

Για μια "νέα προοπτική" στην δυτική Θεσσαλονίκη.

Προς μητροπολιτική διαχείριση;

Για μια "νέα προοπτική" στην δυτική Θεσσαλονίκη.
Προς μητροπολιτική διαχείριση;

Η Θεσσαλονίκη δεν χρειάζεται "μόνο μικρές ανάσες" και "αναπλάσεις". Για τον σχεδιασμό της πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη τόσο την ιστορία της πόλης όσο και την ευρωπαϊκή εμπειρία. Πρέπει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της νέας εποχής και να επιδείξει δημιουργικότητα, μέσα από ένα νέο σχεδιασμό.

Χρειάζονται συνδυαστικές αναπτύξεις για την ανάδειξη της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης, συνολική στρατηγική και όχι συρραφή αποσπασμάτων.

Χρειάζεται νέα διαχείριση της σχέσης ανάμεσα στην οικοδομημένη επιφάνεια και στον δημόσιο χώρο.

Χρειάζεται λοιπόν συλλογική και ανοιχτή διαδικασία, καθ' ότι το όλο θέμα έχει να κάνει με το Ρυθμιστικό, το Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, τις χρήσεις γης και την μείωση των συντελεστών δόμησης, το στρατηγικό σχέδιο, τους διαγωνισμούς για την ανάδειξη του παραλιακού μετώπου και των προβλητών που έχουν σχεδιάσει αρχιτέκτονες διεθνούς κύρους και που έχουν μείνει αναξιοποίητοι.

Έχει να κάνει με την ανάπτυξη μιας νέας κεντρικότητας στη δυτική Θεσσαλονίκη, την άλλη πόλη, που σχετίζεται με την υλοποίηση του σχεδιασμού για την αξιοποίηση των στρατοπέδων.

Έχει να κάνει με την προοπτική διεκδίκησης της EXPO για το 2012.

Έχει να κάνει με την διαμόρφωση του περιβάλλοντος που θα υποβοηθήσει την ανάπτυξη ενός πεδίου οικονομικών δράσεων και επενδύσεων και την μετατροπή της ως πόλη ενθάρρυνσης και ανάπτυξης καινοτομίας.

Οι Φορείς που βαρύνονται με τον σχεδιασμό της μητροπολιτικής περιοχής οφείλουν να αναλάβουν πρωτοβουλίες για μία νέα σύνθεση, μια νέα πολεοδομική θεώρηση μακριά από εντυπωσιασμούς της στιγμής.

Η σύνθεση αυτή μπορεί και πρέπει να προκύψει από την διενέργεια ενός διεθνούς πολεοδομικού-αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, *με συνθετικές προσεγγίσεις για ένα ρυθμιστικό και πολεοδομικό σχέδιο για την μητροπολιτική περιοχή*, που θα απαντά σε όλα τα αγωνιώδη και κεφαλαιώδη ερωτήματα για το παρόν και το μέλλον της Θεσσαλονίκης.

Το σχέδιο αυτό πρέπει να μπολιαστεί και να στηριχθεί σε *ένα βιώσιμο σχέδιο* για την κοινωνική της ανάπτυξη.

Αναζητείται λοιπόν μια πολιτική βούληση για την πραγμάτωση συνολικής στρατηγικής αναβάθμισης με συλλογική και ανοικτή διαδικασία.

Η προοπτική της Μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης και η ιστορία των 100 χρόνων της επιβάλουν, *την επανεμφάνιση της* με ένα νέο πρόσωπο που θα της ξαναδώσει το στίγμα που είχε διαχρονικά στον Ευρωπαϊκό χάρτη.

Πρέπει επομένως να ανοίξει η απξέντα του μέλλοντος και να διατυπωθεί το νέο αναπτυξιακό όραμα.

I. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Όταν τίθεται το θέμα της ανασύνταξης της αστικής γεωγραφίας της πόλης, φαίνεται ότι καθίσταται επιτακτική μια εκτεταμένη συζήτηση για το μέλλον της, όχι τομεακή αλλά συνολική που θα κινητοποιήσει φορείς και κατοίκους σε ένα ευρύ διάλογο και στοχασμό για την οριοθέτηση ενός πλαισίου δράσης κι ανάπτυξης.

Στο τοπίο της παγκοσμιοποίησης – που συμπεριλαμβάνει τον ανταγωνισμό των Περιφερειών και Πόλεων- τίθεται με νέους όρους το ζήτημα της αστικής ταυτότητας.

Η ενδυνάμωση της ταυτότητας της Θεσσαλονίκης ως σημαντικής πόλης γίνεται θεμελιώδες ζήτημα. Για τον εκσυγχρονισμό της απαιτούνται νέες θεωρήσεις κι εργαλεία με επιδίωξη το μετασχηματισμό μητροπολιτικής περιοχής.

Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός, η συνύπαρξη πολεοδομικών – αρχιτεκτονικών και οικονομοτεχνικών επεξεργασιών αλλά και η υλοποίηση έργων – παρεμβάσεων, αποτελεί ζητούμενο ακόμα.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παρεμβάσεων κλίμακας πρέπει να στοχεύουν :

- ✓ Στην αναζωογόνηση της αναπτυξιακής προοπτικής της πόλης
- ✓ Στην ενοποίηση επί μέρους σχεδίων και προγραμμάτων σε ένα συναρθρωμένο σχεδιασμό για ολόκληρη τη μητροπολιτική Θεσσαλονίκη.
- ✓

Ας υπενθυμίσουμε ορισμένες πτυχές που συνέβαλαν στο σχεδιασμό της Θεσσαλονίκης :

● Το 1997 στη Θεσσαλονίκη Π.Π της Ευρώπης, υλοποιήθηκε ένα πρόγραμμα πολιτιστικών και κοινωνικών υποδομών, αξιόλογο που αναδιοργάνωσε τη γεωγραφία του ΠΣΘ.

● Το στρατηγικό σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης αξιοποίησε τα διδάγματα από τη διαχείριση της Π.Π , την ευρωπαϊκή εμπειρία και έθεσε ως στόχο την ένταξη των πρωτοβουλιών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σε ένα ενιαίο – συνολικό πλαίσιο. Οριοθετήθηκε ως η κοινή διακήρυξη της συμμαχίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της μητροπολιτικής περιοχής, από όλους τους φορείς της Θεσσαλονίκης.

● Την ανάπλαση περιοχής Λαχανοκήπων κι ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου κατά μήκος της δυτικής πύλης της Θεσσαλονίκης, πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη. Έχει ως στόχο την:

- ✓ Ενιαία αντιμετώπιση πολεοδομικού σχεδιασμού της περιοχής ως υπερτοπικού κέντρου
- ✓ Χωροθέτηση και υποδοχή κεντρικών λειτουργιών
- ✓ Προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων

και η προβλεπόμενη διαδικασία θα οριοθετηθεί από την:

- ✓ Προκήρυξη διεθνούς πολεοδομικού - αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και ανάδειξη μελετητικών οχημάτων
- ✓ Εκπόνηση ειδικής μελέτης πολεοδομικής κι αρχιτεκτονικής οργάνωσης
- ✓ Θεσμοθέτηση του προγράμματος με Νόμο, ως ειδικό κεφαλαίο του Ρυθμιστικού Σχεδίου

● Την ολοκληρωμένη αστική ανάπλαση του βορειοδυτικού τόξου στη δυτική Θεσσαλονίκη.

- Η υποβαθμισμένη δυτική Θεσσαλονίκη μετά το '97 «παρέλαβε» σημαντική υπερτοπική σημασία με έργα όπως ο πολυχώρος στη Μονή Λαζαριστών, το θέατρο στο Νταμάρι, η

γενική διαμόρφωση του Επταφυρτίου και μεγάλος αριθμός πολιτιστικών χώρων στους Δήμους.

- Η προοπτική ταυτίζεται με τη δυναμική παρουσία / λειτουργία της Αναπτυξιακής Εταιρείας Β/Δ Θεσσαλονίκης, που σκοπό έχει τη διαχείριση των μητροπολιτικών προβλημάτων στο επίπεδο του σχεδιασμού και της υλοποίησης στρατηγικής για την ανάπτυξη.
- Η αξιοποίηση των στρατοπέδων με την ολοκλήρωση των πολεοδομικών / αρχιτεκτονικών/ οικονομοτεχνικών μελετών και την έναρξη της φάσης των έργων θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια νέα αστικότητα στη δυτική περιοχή.
- Η προοπτική υλοποίησης έργων και δράσεων με προϋπολογισμό και πηγές χρηματοδότησης μέσα από ένα τοπικό στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης, που αναπτύσσεται σε τρεις (3) άξονες :
 - α. οικονομία – ανάπτυξη
 - β Περιβάλλον – υποδομές – ποιότητα ζωής
 - γ. Κοινωνική συνοχή – απασχόληση – πολιτισμός – αθλητισμός

Ειδικότερα για την πολεοδομική – οικιστική αναβάθμιση της περιοχής, πρέπει να επικεντρώσουμε στις ακόλουθες θεματικές περιοχές :

- ⇒ Αξιοποίηση – ανάπλαση στρατοπέδων
- ⇒ Ανάδειξη θαλάσσιου μετώπου περιοχής – Μενεμένης – λαχανοκήπων – ΟΛΘ
- ⇒ Ολοκλήρωση κυκλοφοριακών υποδομών
- ⇒ Μελέτες – έργα στα πλαίσια του «Δυτικού Τόξου».

Ως γενικό συμπέρασμα προκύπτει πως η εν γένει προσπάθεια πρέπει να λάβει όλα τα χαρακτηριστικά της εξωστρέφειας κι αποδοχής νέων ιδεών και προσεγγίσεων, καθώς πρέπει να αναλογιστούμε πως η Θεσσαλονίκη θα είναι τόπος μετασχηματισμών, κατάθεσης νέων ιδεών και προτάσεων που όλες αυτές μαζί θα ανασυγκροτήσουν τη μητροπολιτική περιοχή καθιστώντας την ως μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη ανοικτών οριζώντων μέσα σε ένα ευρωπαϊκό περιβάλλον των πόλεων και των περιφερειών.

II. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ-ΔΥΤΙΚΟ ΤΟΞΟ-ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ

Η δομή της δυτικής Θεσσαλονίκης, με το σοβαρό έλλειμμα σε διαμορφωμένους δημόσιους ανοικτούς χώρους, μπορεί να αποτελέσει *την αφετηρία και το υπόβαθρο*

εφαρμογής νέων στρατηγικών σχεδιασμού με καινοτόμα εργαλεία πολεοδομικής διαχείρισης, διαφοροποιούμενα από τρεχούσης φύσεως αντιμετωπίσεις, που να εκτείνονται πέρα από τον παραδοσιακό αστικό σχεδιασμό.

Με τη διενέργεια του πανευρωπαϊκού αρχιτεκτονικού διαγωνισμού EUROPAN (Σεπτέμβριος 1996) δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την αξιοποίηση του ελεύθερου χώρου, την αναδιοργάνωση του αστικού ιστού και τη νέα επικοινωνία των περιφερειακών Δήμων.

Στη συνέχεια, με τη συνθετική παρουσίαση των αξόνων πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής παρέμβασης (Οκτώβριος 1997) *έχουν οριοθετηθεί οι άξονες* για την περαιτέρω πορεία υλοποίησης αυτού του προγράμματος.

Ταυτόχρονα, η μελέτη για την **"Αξιοποίηση των Στρατοπέδων", αποτελεί σημείο ΤΟΜΗΣ** για τη μελετητική προώθηση του θέματος και στη συνέχεια την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών εφαρμογής.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η σύσταση και η λειτουργία της **"ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ Α.Ε."** μεταξύ των Δήμων της Βορειοδυτικής Θεσσαλονίκης και οι ενέργειες που αυτή θα προωθούσε, για ένα στρατηγικό σχεδιασμό της δυτικής Θεσσαλονίκης, θα μπορούσε να προσφέρει το πλαίσιο για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος αστικής ανάπλασης. Όλοι είχαμε την πεποίθηση ότι η ολοκληρωμένη αστική ανάπλαση του Βορειοδυτικού Τόξου έπρεπε να υλοποιηθεί με αντίστοιχη ολοκληρωμένη μελετητική προσέγγιση, αλλά κυρίως με προσδιορισμό του φορέα υλοποίησης των προτεινομένων και της διαχείρισης των χώρων – δραστηριοτήτων που θα προέκυπταν.

Αυτή ακριβώς η ενιαία μελετητική προσέγγιση για την εν συνεχεία ανάπτυξη μελετών , έργων και δράσεων, **επιχειρήθηκε** ,επί τη βάση της ενιαίας πρότασης των μελετών, που είχαν βραβευθεί στο διαγωνισμό του EUROPAN και την εν συνεχεία υλοποίηση εργαστηρίου με **στόχο τη διερεύνηση μιας αστικής στρατηγικής για ένα τοπικό σχέδιο ανάπτυξης .**

Η ανάπλαση των στρατοπέδων και η ανάπτυξη ενός διαδημοτικού δικτύου δημόσιων χώρων ήταν και εξακολουθεί να είναι το ζητούμενο.

Έγινε αξιολόγηση του νευραλγικού ρόλου της περιοχής, ως κέντρο / πύλης των Βαλκανίων κι επιχειρήθηκαν σχεδιαστικές προσεγγίσεις για :

- χωροθέτηση περιοχών κατοίκησης
- κατασκευή συλλογικών χώρων πρασίνου και θεματικών πάρκων

- δημιουργία αθλητικών χώρων, γραφείων, δημόσιων κτιρίων, κτιρίων αναψυχής και πολιτισμού
- ανάπτυξη του εμπορίου και των εξυπηρετήσεων
- δημιουργία ενός βαλκανικού εμπορικού κέντρου σε επί μέρους διαθέσιμες στρατιωτικές εκτάσεις.

Καταβλήθηκε προσπάθεια ώστε να τονιστεί η ιδιόμορφη δυναμική και να αναπτυχθεί η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της κάθε περιοχής.

Στις προτάσεις ,οι περιοχές των στρατοπέδων, θεωρήθηκαν ως τα αστικά κενά, τα εσοτικά σημεία ανάπτυξης, που είναι ικανά να δημιουργήσουν ένα σύστημα τοπικών και μητροπολιτικών δημοσίων χώρων για το μετασχηματισμό και την αστική συνεκτικότητα της περιοχής.

Τα ίδια τα στρατόπεδα συνιστούν μια δυναμική για δημόσια αναπτυξιακά προγράμματα σε βάθος χρόνου, καθώς αναπτύσσουν την ελευθερία να εναλλάσσουν και να αναπροσαρμόζουν νέους αστικούς ρόλους και λειτουργίες σε διαδοχικές χρονικές φάσεις,

Άξονες / πυλώνες για την ουσιαστική και συνολική διαχείριση των εκτάσεων που αποδεδμεύονται είναι :

- η αξιοποίηση του συνόλου των στρατοπέδων ,που αποδεδμεύονται
- η προώθηση διαδικασιών για ολοκληρωμένη μελετητική προσέγγιση με νεωτερικότητα επί τη βάσει του πολεοδομικού σχεδιασμού και των διατιθέμενων μελετών
- η δημιουργία Φορέα διαχείρισης των εκτάσεων ,εκτός ΠΣΘ, για την υλοποίηση του προγράμματος και τη δημιουργία τράπεζας γης ,σε συνδυασμό για την εξεύρεση πόρων για τη μετεγκατάσταση στρατοπέδων.

Ο σχεδιασμός των στρατοπέδων πρέπει να συνθέτει τα στοιχεία ενός συνολικού σχεδίου, για ευρείες αστικές αναπλάσεις του Π.Σ.Θ. και ιδιαίτερα της δυτικής Θεσσαλονίκης, που θα μετατρέψει τις κατευθύνσεις σε δεσμευτικούς κανόνες, σε αστικό σχέδιο για την Β.Δ. Θεσσαλονίκη.

Ο κατατεμαχισμός των διατιθέμενων χώρων και η αποσπασματική μελέτη-υλοποίηση έργων, **ακυρώνει** ήδη την προσπάθεια, η οποία πρέπει να είναι ενιαία, με συγκροτημένα δομικά χαρακτηριστικά και ενταγμένη σε μία ευρύτερη διαδικασία αστικών αναπλάσεων στο Π.Σ.Θ.

Η εμμονή για **διακρίβωση** των προτεινομένων χρήσεων και η οριστικοποίηση προδιαγραφών για προκήρυξη αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, η διερεύνηση και οριστικοποίηση ενός σαφούς επιχειρηματικού σχεδίου για την λειτουργία των χώρων(κοινόχρηστων και κοινωφελών εγκαταστάσεων), **στηρίζεται** στην διαπίστωση πως το δυτικό τόξο μπορεί και πρέπει να λειτουργήσει μόνο ως **βασικός άξονας** του στρατηγικού σχεδίου για την βιώσιμη ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης, δημιουργώντας δομές χωρικής ανάπτυξης και διακυβέρνησης, που θα εξυπηρετήσουν τον νέο μητροπολιτικό ρόλο της Θεσσαλονίκης.

Γι' αυτό σταθερή μας επιδίωξη πρέπει να είναι η ενσωμάτωση της αστικής ανάπτυξης στον προγραμματισμό των διαρθρωτικών πολιτικών.

Το κρίσιμο και καθοριστικό βήμα είναι η οριστικοποίηση των όρων για την προκήρυξη αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και **εν συνεχεία** εκπόνησης μελετών και υλοποίησης των έργων.

Τα επί μέρους έργα, τα μερεμέτια, η εγκατάσταση χρήσεων λόγω πιεστικών αναγκών αλλά κυρίως λόγω της κεκτημένης ταχύτητας για ένα συνηθισμένο-και επί σειρά ετών ακολουθούμενο- αλλά κακώς εννοούμενο σχεδιασμό, θα μετατρέψει και αυτούς τους χώρους των στρατοπέδων, σε ομοίωμα του με επάρκεια διατιθέμενου αστικού χώρου, που κατά τα άλλα επιθυμούμε να μετατρέψουμε δραστικά, που σκεφτόμαστε να αναβαθμίσουμε, αλλά εν πολλοίς ακολουθούμε την πεπατημένη!

ΙΙΙ. ΈΝΑ ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΤΑ .

Σημαντικά θέματα που μπορούν να συγκροτήσουν ενοποιημένες παρεμβάσεις της αυτοδιοίκησης και να επικφέρουν μεταβολή στην αισθητική του αστικού χώρου αναβαθμίζοντας το πολεοδομημένο περιβάλλον είναι:

1. Η ανάπτυξη του αστικού πρασίνου, μέσα από την εκπόνηση και υλοποίηση ενός ειδικού προγράμματος
2. Η αναδιαμόρφωση των αύλειων χώρων των σχολικών συγκροτημάτων.
3. Η ενιαία σήμανση σε όλο το ΠΣΘ. Νέα σήμανση των ορίων των Δήμων, νέοι ηλεκτρονικοί πίνακες και χάρτες σε επιλεγμένα σημεία των Δήμων.
4. Η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την τοποθέτηση πινακίδων εμπορικής διαφήμισης για όλους τους Δήμους του ΠΣΘ και η ενιαία έγκριση από την ΕΠΑΕ και τα Δημοτικά Συμβούλια όλων των Δήμων του ΠΣΘ
5. Η υλοποίηση προγράμματος για την απομάκρυνση του «δάσους κεραιών» από τις πολυκατοικίες και υπογειοποίησης των δικτύων των οργανισμών κοινής ωφέλειας με προτεραιότητες και εξειδικεύσεις.

Όλα τα παραπάνω μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν σημείο συνάντησης των Δήμων , ώστε από κοινού να υπάρξει ένα λιτό – ευέλικτο πρόγραμμα στο οποίο να κληθούν οι αρχιτέκτονες, μέσω μικρών αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, να καταθέσουν προτάσεις προς υλοποίηση. Ακόμα πρέπει να βρεθούν σημεία συνεργασίας Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα ώστε να κατοχυρώσουμε την επιτυχία του.